

weg te staan.
untent" genoeg
reeds leeft. Wij
bereid, schrijf-
en wij gedaan
ar bang was
ons, en altijd
ondelinge
En wij zijn
om te doen

r, dat een ver-
niet verdeeld
niet dragen de
Ezechiël 18).
eid bedreven?
cegaan met de
het wel mee-
n volgens onze
willen, zou
in het secta-
n, die ons ge-
a Gods konink-
kant is er ook
er van ginds
zaken van het
formeerden en
synodocraten
ers nog tegen
elen 79 en 80
in hetgeen wij
60r de diverse

eeft nog meer
nog wel iets

K. S.

in zijn artikel
ond, dat het
s Jr, geen ante-
nauwkeurige
teren" gewezen
ordt, dat hier
eten-in-kwaad-
dan acht de
zijn aantijging
nen, maar laat
algemeen "De
als onaange-

et gereleveerde
mij tot nadere
vraag: „Is dat
oud schrijven:
bekende", voor
j daarover niet
er verantwoor-
daarvan is en
urschijnlijk ook
prof. echter de
kelijk begrepen
j het antwoord
lmachende op-

naar de Schrift-
wijzen, acht ik
in het publiek
daarover door
Prof. R. mag
t door mij „1½
verhaal aan wie
k verklaar hier
e behoefte aan
b ik van deze
n nog zou ik er
brevet hebben,
laartoe had ge-
minst gedron-
een ijdel woord
God betere het!
Doch terwijl ik
et alle weet te
e kunnen, want
dergelyks ge-
vering lijkt mij
terwijl ook zijn
deze situatie,
meer voor den
in verband met
an hij mij reeds
t geworden te

nand anders de
an moge ik o.a.
s, dat de heer
ft met een lid
school Prof. R.
agd werd mede-
drukking inder-
om die bepaalde
e komen, is zijn
sommigen, die
dat hij de vrij-

moedigheid daartoe alsnog vinden mocht. Alle aan-
wezigen, die het gelaakte gezegde zouden kunnen
gehoord hebben, waren mij van naam geheel onbe-
kend, maar ook buitendien lust het mij allerminst
daarnaar verdere informatie te doen. Trouwens de
„nadere informatie" ten faveure van Prof. R. waar-
van „De strijdende Kerk" gewag maakt, is niet
meer dan een groot woord, daar deze moeilijk bij
iemand anders dan alleen bij Prof. R. zelf kan zijn
ingewonnen.

Wat tenslotte „de elementaire beginselen van
broederlijken omgang" aangaat, welke Prof. R. o.a.
in „het verhaal-Groen" zoozeer in verval ziet, moge
ik hem vragen of hij de insinuatie welke hij met het
woord „waarschijnlijk" legt in zijn zin: „naar den
regel, die daarvan is en dien De Groen zijn gemeen-
teleden waarschijnlijk ook voorhoudt (Matth: 18)“
broederlijk acht, evenals ook de bewering, dat door
mij 1½ jaar de tijd zou zijn genomen — opzettelijk
dus! — om het verhaal aan wie weet hoevelen ver-
der te vertellen? Me dunkt, wanneer de Prof.
schrijft, dat hij voor mij toch geen onbekende is,
dan geldt dat toch wederkeerig.

Bilthoven.

J. GROEN.

GRONINGER BRIEVEN

Amico frater.

Het is voor onze dagen, waarin ook zoovele be-
lijders van den Christus van streek zijn, staande
onder den invloed van den geest van onzen tijd, die
zich keert op alle gebied tegen de gehoorzaamheid
aan het Woord van God, noodig en goed het vandaag
der twintigste eeuw te vergelijken met het gisteren
der zestiende.

De historie herhaalt zich niet, maar gelijke oor-
zaken hebben gelijke gevolgen en de eenige waar-
achtige causaliteit, die der Schrift, leert ons, dat
verlating van het Woord ellende over de volkeren
brengt en dat alleen terugkeer tot de geboden Gods
die volkeren, elk afzonderlijk en in verband met
elkander, weer redden kan.

Dat bleek nu in de zestiende eeuw. De verlating
van het Woord Gods sprak uit de dreiging der
wereldmachten, de pauselijke kerk en de absolute
vorsten; uit den hoogmoed van het humanisme,
dat den mensch goed noemde, dus niet verantwoor-
delijk voor het kwaad en geschikt om het leven
volstrekt goed te maken; uit het hartstochtelijk
protest tegen de vele gebreken van het leven; en de
macht eener paganistische mystiek in christelijk
gewaad, die tot de revolutie dreef.

Gelijke factoren oefenen nu hun verleidelijke
werking.

De dreiging eener wereldmacht is ons niet onbe-
kend en wie meent, dat zij voorbij is, nu één enkel
volk als de booze macht is aangewezen, die dan geen
wapens mag hebben, vergist zich zeer.

Het oppervlakkig humanisme roert zich opnieuw
in geduchte mate. Ten onzent weten wij er alles
van, nu ons volk allengs meer wordt overgegeven
aan een buitengemeen gevaarlijk socialisme, dat ons
op het verlies van Indië en van nog veel meer kan
komen te staan, en dat in weerwil van zijn onge-
loof uit vele kerken zijn sympathieën en aanhangers
trekt. Vooral nu het zijn roode vaan wat achteraf
schuift, de „persoonlijkheid" zegt te willen dienen
en zich partij van den arbeid noemen gaat.

Het luid protest tegen de gebreken van ons poli-
tiek en maatschappelijk leven is ook onze dag zeker
niet vreemd. Het klinkt U van alle kanten tegen,
en de schuldigen worden ook aangewezen; het zijn
dan de oudere menschen, die vóór den oorlog leiding
gaven.

Thans zal alles anders worden. Er is de moderne
Machiavelli, die alle heil verwacht van een abso-
lute staatsgezag; er is een moderne Thomas More,
die een nieuw Utopia schrijft.

En achter en onder dit alles werkt de booze
geest der paganistische mystiek, die elken dag den
hoogmoed en het protest tot de uitbarsting eener
revolutie kan voeren.

Maar onze tijd staat in één opzicht beneden de
zestiende eeuw, want toen was er de reformatie, die
over heel de wereld terugriep tot nieuwe gehoor-
zaamheid, en vernieuwing van het verbond met
den Heere der heeren, terwijl die stem der refor-
matie thans zwak is en zelfs in de kerk der refor-
matie niet alleen nauwelijks wordt gehoord maar
zelfs, kon het, wordt gesmoord.

Daar ligt onze nood, die ons zou doen beven
voor de toekomst, als wij niet wisten, dat niet de
hoogmoedige machtige mensch regeert, maar onze
Koning, Die ter rechterhand Gods zit.

Hoe gering ook de kracht der reformatie thans
moge zijn en hoe zwak onze stem, wij mogen niet
zwijgen. De stem des roependen in de woestijn

heeft ook nimmer opgehouden terug te roepen tot
de gehoorzaamheid aan het Woord van God.

En wij mogen dan op de historie wijzen, waaruit
blijkt, hoe lankmoedig en genadig onze God is, en
hoe Hij uitkomst wil geven na verootmoediging
en terugkeer tot Hem. Zoo kan het ook zijn voor
onzen tijd, al doet veel ons denken aan een spoedige
komst des Heeren, aan welke een verharding des
harten voorafgaat, zooals wij thans alom opmerken.

Daarom spreek ik gaarne over rijke vruchten
van de reformatie der zestiende eeuw. Voor het
staatsrecht. En ook voor het Volkenrecht. Voor de
vrijheid en het geluk der volkeren en voor de wezen-
lijke beginselen, waarop alleen een goede volkeren-
gemeenschap kan worden gegrond.

Men heeft in onze dagen luide Hugo de Groot
geprezen als den vader van het volkenrecht. Het
behoef niet iemands toelag te zijn de verdiensten
van dezen sociaalschen geleerde te verkleinen,
als hij hem dezen lof ontzegd.

Wij mogen op Roomsche en Protestantse ge-
leerden wijzen, die voor Hugo de Groot niet be-
hoeven onder te doen, Suarez en Vitoria en Gentili.
Dit wat geschriften betreft.

Maar wat wezenlijken invloed aangaat zijn het
ook vrijzinnige geleerden, die wijzen op hetgeen
Calvin voor de wereld wezen mocht.

Het is het Calvinisme, dat niet alleen voor de
zelfstandigheid en vrijheid der afzonderlijke staten
van groote betekenis is geweest, maar dit ook
voor de kennis van het juiste verband.

Ik zeide: vrijzinnige geleerden erkennen dit. Zoo
heeft Redstob, die zoo luide juichte over den Ge-
neefschon volkenbond, in een studie over de
nationaliteiten een vergelijking gewaagd tusschen
de wording van den Zwitserschen staat en de vrije
Nederlanden. De eerste, zegt hij, bevocht zijn zelf-
standigheid op de feodaliteit; de tweede verkreeg
haar in den kamp om de vrijheid der religie.

Tusschen den opstand der Zwitsers en dien der
Nederlanders ligt „een evenement, dat het aan-
gezicht der wereld heeft veranderd en voor de vol-
gende eeuwen een nieuwe inspiratie en nieuwe
macht heeft gegeven". Hij doelt dan op de Calvi-
nistische reformatie.

Dit kan zeer goed worden aangetoond, als wij
met hem de vier grondprincipes — naar zijn meen-
ing — nagaan, die het Volkenrecht moeten be-
heerschen, nl. de verplichtende kracht der verdra-
gen, de vrijheid van den staat, de gelijkheid der sta-
ten en hun solidariteit. Over deze vier principia zou
zeer veel te zeggen zijn, ook wat de levenspraktijk
betreft, als ik daartoe meerdere ruimte had dan
die een brief pleegt te bieden. Ik wil thans slechts
letten op het vierde punt, dat der solidariteit, wijl
die thans in sterke mate aan de orde is.

Deze solidariteit der volken en staten is naar de
leer der reformatoren niet een vinding van men-
schen, van de „humaniteit"; zij berust niet op wijs-
heid van geleerden en staatslieden, maar op Gods
ordinantie voor de menschheid.

Zij ligt allereerst in hetgeen de Schrift, die alleen
omtrent de werkelijkheid hier licht kan geven, in
de schepping uit éénen bloede, dat is de natuurlijke
band, maar veel meer nog in den rechtsband, in
het verbond met den eersten mensch en in hem
met heel de menschheid gesloten. Daarom is er ook
de solidariteit van de schuld in den val. „Daarom
gelijk door éénen mensch de zonde in de wereld
gekomen is en door de zonde de dood, en alzoo
de dood tot alle menschen doorgedaan is, in welken
allen gezondigd hebben". Rom. 5:12.

De eenheid spreekt ook uit het verbond der natuur,
door God met het hoofd eener nieuwe menschheid
na den zondvloed gesloten.

En die eenheid wordt in al haar heerlijkheid
hersteld, als de volkeren door den doop ingaan in
het verbond der genade en gehoorzaam wandelen
in den weg van dat verbond.

Dan blijft zeer zeker nog de veelheid van volkeren
en staten, hun vrijheid en zelfstandigheid, maar zij
zullen de eenheid beseffen, die wortelt in hun
Heiland en Heere.

De taken, en de grenzen dier taken voor allen
levenskring zullen dan worden gezien.

De Roomsche kerk erkent zeer zeker een plaats
voor den staat naast die van de kerk, maar de
kerk is de zon en de staat de maan.

Calvin nam een ander beeld nl. dat van het
lichaam. Het heeft een hoofd, twee oogen en twee
armen.

Welnu, zeide hij, het eene oog is niet meer dan
het andere. Het hoofd nu is Christus; de twee oogen
en de twee armen zijn de kerk en de staat.

Er is een veelheid van volkomen zelfstandige
plaatselijke kerken, maar zij hebben hun eenheid
in Christus, den Koning der kerk. Niet in synoden
of pausen. De Calvinist is vuurbang voor eenige
hiërarchie, die altijd onderdrukt degenen, die waar-
lijk den Koning der koningen willen gehoorzamen.

Zoo is er ook een veelheid van staten, zelfstandige
en vrije staten, die hun plaats van God hebben
ontvangen, maar ook zij moeten kennen de solidari-
teit door de gehoorzaamheid aan het ééne hoofd:
Jezus Christus, den Koning der koningen

Daarom is ook, in beteren zin nog dan hij het
bedoelde, waar wat Von Ketteler schreef: „Kein
anderes Fundament kann für das Völkerrecht ge-
legt werden, als welches gelegt ist, Christus Jesus".

De reformatoren hebben de volle uitwerking van
de door hen gegrepen beginselen niet kunnen geven;
natuurlijk niet, en daarom blijft er voor ons en
voor de toekomst altijd werk te over, en is het
dwaasheid als men, zooals thans helaas door Ge-
reformeerden wordt gewild, het denken daarom-
trent wordt stop gezet en bestraft. Ik denk nu
alleen maar aan het verbond van wat de vaders
algemeene en bijzondere genade noemden, of aan
de betekenis van het Koningschap van Christus
op staatkundig gebied.

Maar wat zij gaven heeft toch groote betekenis,
omdat het den juiste weg reeds wees, en omdat
zij mannen van de praktijk waren. Dat was juist
de wonderlijke kracht der reformatie. De begin-
selen werden niet slechts beschreven of beleden, maar
tegelijktijd moest in gansch het leven daar-
voor worden gestreden. De Calvinistische vaders
getuigen al strijdende, zij streden steeds getuigende.
Niet slechts een positie of eenig goed was met hun
trouw gemoeid, zooals het thans in onzen kerke-
lijken reformatiestrijd gaat, maar hun l e v e n. Zij
verstonden de verdeeling in terreinen niet al te
zeer, want zij vochten met den inzet van goed en
bloed voor het gansche leven, voor de kerk en den
staat, het gezin en de maatschappij. Want in den
grooten strijd der antithese is steeds weer h e e l
het leven gemoeid. Als één lid lijdt lijden alle leden,
wijl zij in het leven nauw met elkander verbonden
zijn en van uit één centrum, ons hart, worden
geregeerd.

Zij schreven dus boeken over de solidariteit der
volken, over het volkenrecht. Maar het waren
strijdschriften. Er kleefde aan de geur van het
slagveld, die aan bloed doet gedenken.

Zoo kan het weer worden. En iets daarvan
hebben velen onzer beseft, toen zij te doen hadden
met het monster van het nationaal socialisme, dat
ook niet maar in een „beschouwing" tot ons kwam,
maar, zooals Burke de revolutie schetste, als een
g e w a p e n d e o p i n i e.

De Satan, die omgaat als een brieschende leeuw,
niet het minst in onzen tijd, hoezeer hij ook ver-
schijnt als een engel des lichts, tracht altijd weer
het staatkundig leven te trekken aan zijn kant.
Het behoort te staan aan den kant van het Konink-
rijk Gods. En dat stelden de reformatoren voorop.

Zoo wezen zij, sprekende van de solidariteit der
staten, allereerst op de eenheid der menschheid
in mandaat en in val; daarna op de solidariteit,
die er behoort te zijn tusschen de christelijke, de
gedoopte volkeren, al keurden zij de pauselijke
tegenstelling tusschen het ééne christelijke rijk en
de ongelovige volken af, die dan buiten het volken-
recht zouden vallen; maar ten slotte getuigden
zij voor de samenwerking van de reformatische
volken ter verdediging van de vrijheid der ware
kerk van Christus en van het recht en de vrijheid
der volkeren.

Ik wil daarover nog wel wat in een volgende
brief zeggen.

Met hartelijke groeten en heilbede uw toegenegen
MARNIX.

OPVOEDING EN ONDERWIS

JONGELINGSVEREENIGINGEN.

Bondsvrienden,

Zooals reeds werd medegedeeld zal de herconsti-
tuerende vergadering van den Bond van J.V. op
G.G. gehouden worden op DINSDAG 5 Februari
a.s. te Utrecht, in het gebouw van de Remonstrant-
sche Kerk, Kromme Nieuwe Gracht 62. Aanvang
10.45 PRECIES.

De agenda is als volgt samengesteld:

1. Opening;
2. Openingswoord door den Heer Jac. G. van Oord
„Ons Jeugdwerk en de Reformatie";
3. Bondsbestuursvoorstellen:
 - a. De Bondsvergadering benoeme een commissie
om in verband met de veranderde situatie
de bestaande Statuten en het Reglement
te herzien, om op de eerstvolgende Bonds-
vergadering met voorstellen te komen;
 - b. De contributie worde gesteld op 50 cents
per lid per jaar;
 - c. Zoo spoedig mogelijk uit te komen met een
Bondsorgaan, indien mogelijk in combinatie
met den Geref. Meisjesbond. Het bestuur te
machten daartoe over te gaan.
 - d. De eerstvolgende vergadering worde gehou-
den op Hemelvaartsdag a.s. te Amersfoort.

PAUZE.